

Технологии развития креативного мышления у педагогов

Жаббаров Ботиршер Гулямович

доцент НамГУ
Наманган, Узбекистан

Зокирова Нилуфар Дилшод кизи

студентка НамГУ,
Наманган, Узбекистан

Jabbarov Botirsher G`ulomovich

NamDU dotsenti Namangan, O`zbekiston

Zokirova Nilufar Dilshod qizi

Namangan davlat universiteti talabasi
Namangan, O`zbekiston

PEDAGOGLARDA KREATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Kreativ tafakkur jamiyatlar taraqqiyotining industrial va postindustrial, ilmiy-texnik inqiloblar va keskin o`shish, olg`a ketish davrida shakllangan hamda zamonaviy jamiyatlardagi texnik taraqqiyotning yangi bosqichlarini insoniy zahiralalar bilan boyitish uchun xizmat qiladigan noan`naviy fikrlash qobiliyati va taraqqiyot omillarini ta`minlashga yo`naltirilgan tafakkur hisoblanadi.

Kreativ tafakkur zamonaviy boshqaruvchilar, menejerlar tafakkuri bo`lib, biznes taraqqiyotida uning eng quyi bosqichlardan tortib eng yuqori darajalargacha kreativ tafakkur talab qilinadi va u biznes taraqqiyotda ishtirok etib, taraqqiyot takomili, o`shishi, rivojlanishi, kengayishi va mo``tadil saqlanishining instrumenti, uning ongli quroli hisoblanadi.

Ijod bilan shug`ullanuvchi kishi ko`p qiyinchiliklarni engishga majbur. Bu turli xildagi to`siq, antistimulyatorlar bo`lib, ijodiy jarayonga ozmi-ko`pmi salbiy ta`sir qiladi.

Tashqi to`siqlarga quyidagilarni kiritish mumkin: noqulay sharoit (masalan, bino), tashqi xalaqit beruvchi narsalar (shovqin, issiq, sovuq va b.), jamoadagi yomon psixologik muhit, faoliyatga past baho berish va boshqa bir qator narsalar.

Ichki to`siqlarga quyidagilar kiradi: parishonlik, dangasalik, ishga qiziqish yo`qligi, kasallik, ayni vaqtdagi noxush ruhiy holat, yomon odatlar, tartibsiz ishlash, vaqtdan unumli foydalanmaslik, xarakter va umuman psixikaning qator salbiy sifatleri.

Inson ijodiy faoliyatga kirishish uchun unga albatta stimuly kerak bo`ladi. Stimuly (lotinchadan stimulus — hayvonlarni haydash uchun mo`ljallangan uchli tayoq, xivich) — individ psixik holatlari dinamikasini vujudga keltiruvchi va uning natijasiga sabab bo`luvchi ta`sir. "Stimuly" tushunchasi fiziologiya va psixofiziologiyada "qo`zg`ovchi" degan ma`noni bildiradi. Bixeviorizmدا stimuly va reaksiya o`rtasidagi munosabat mexanik nuqtai nazardan tushuntiriladi edi: stimulyga ko`proq muhitning o`zgarishi (tashqi ta`siroty) kiritiladi, reaksiyaga — organizmning javob harakatlari kiritiladi. Aslida psixologiyada stimuly tushunchasi — qo`zg`alish bo`lib, uning samarasi inson psixikasi, dunyoqarashi, hissiyotlari, kayfiyati, qiziqishlari, intilishlari va boshqalarga bog`liqdir. Stimuly motiv bilan bir narsa emas, biroq u ba`zi hollarda motivga aylanadi.

Ijodiy qobiliyatlar o`z-o`zidan ijodiy yutuqqa aylanib qolmaydi. Ijodiy natijaga erishish uchun xohish va iroda zarur. Inson psixikasi ijtimoiy-tarixiy taraqqiyot bilan bog`liq. Bu ijtimoiy ehtiyojlardan paydo

---

bo'luvchi ijodiy faoliyat — insonning yuksak ruhiyatiga bog'liq. Ijtimoiy ta'sirlar tug'ma intilishlar va qobiliyatlarni ijodiy faoliyat tizimiga aylantiradi.

Pedagoglarda kreativ kompetentlikni rivojlantirishda quyidagi ta'lim texnologiyalaridan foydalaniladi:

· **Muammoli ta'lim texnologiyalari:** bu mantiqiy fikrlash jarayoni (analiz, sintez, umumlashti-rish...) va o'quvchilarning izlanishli faoliyati qonuniyatlarini (muammoli vaziyat, bilishga qiziqish, ehtiyoj va shu kabi) hisobga olib tuzilgan ta'lim va o'qitishning ilgari ma'lum bo'lgan usullarini qo'llanish qoidalarining yangi tizimidir.

· **Rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyalari:** o'qituvchilarning aqliy taraqqiyotini maksimal darajada ta'minlanishi uchun- Ta'lim mazmunini fan-texnika taraqqiyotining hozirgi darajasiga muvofiqlashtirish. Ta'lim jarayonida o'quvchilarni aqliy jihatdan samarali rivojlantirishning yangi imkoniyatlari va vositalarini qidirib topish vazifasini bajarish zarur. Tafakkurning mustaqilligi. O'quv materialini o'zlashtirishning tezligi va mustahkamligi. Standart bo'lmagan vazifalarni hal qilishda aqliy chamalash (topqirlik)ning tezligi. O'rganib chiqilayotgan hodisalarning mohiyatiga chuqur kirib borish (muhim bo'lgan narsani muhim bo'lmagan narsadan ajrata bilish). Tanqidiy fikrlashning rivojlanganligi.

· **Trening texnologiyalari orqali — kreativlikni rivojlantirish mezonlari:**

· O'z tafakkuringizni original echimlar topish va ularni targ'ib qilishga chaqiring, yangi g'oyalarni ishlab chiqishga o'zingizni majburlang;

· Boshqa insonlar siz to'g'ringizda noto'g'ri tushunchaga borishidan cho'chimang;

· Keng mushohada etish, an'anaviy bo'lmagan usullardan foydalanish, o'z tafakkur tarzi, milliy mentalitet va stereotiplar qobig'idan chiqib ketishga urining;

· Agar birinchi tajribangiz muvaffaqiyatsiz bo'lsa ham, o'z tajribalaringizdan voz kechmang, noan'anaviy usullarda fikrlashni davom ettiring, masala echimining boshqa variantlarini toping, boshqa yo'llarni qidirishda davom eting;

· Diskussiya va bahs uchun doimo ochiq bo'ling, bahsni o'zingizga qaratilganligiga ishonmang, bahsni to'g'ri tashkil qiling, o'z fikrlaringizni bahs jarayonida nazorat qilib boring;

· Anglab bo'lmaydigan, tushunarsiz narsa va hodisalarning mohiyatini anglashga harakat qiling;

· Ana'naviy usullarda faoliyat olib borishdan voz keching, yangi usullarda ishlashga urinib ko'ring;

· Yangi g'oyalardan qo'rqmang, ularni keng qo'llang;

· G'oyalar tahlilida muhokama ob'ekti bo'lishga harakat qiling, mazkur g'oyalar sizga emas, balki boshqa odamga taalluqli deb biling, bu holat sizning ob'ektiv qaror chiqarishingiz uchun yordam beradi.

Adabiyotlar

1. Haydarov F.I. O'quv faoliyati motivatsiyasi. — T: Fan, 2005.122 b.